

სარჩელის დასაშვებობის საფუძვლები და სასამართლო პრაქტიკა ადმინისტრაციული სამართლის პროცესში

გიორგი სვიანაძე - ასოცირებული პროფესორი
ნინო ბერელაშვილი - სამართლის ბაკალავრი
საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტის
(ჯიუ)

აბსტრაქტი

ადმინისტრაციულ სამართალში სარჩელის დასაშვებობის ინსტიტუტი ერთ-ერთ საკვანძო მექანიზმად გვევლინება, რომელიც განსაზღვრავს არა მხოლოდ საქმის სასამართლოში განხილვის შესაძლებლობას, არამედ მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობაზე.

კვლევის მიზანია, სარჩელის დასაშვებობის კრიტერიუმების მნიშვნელობის, მათი გამოყენების თავისებურებებისა და არსებული სასამართლო პრაქტიკის შეფასება. ნაშრომში გამოყენებულია, როგორც ნორმატიული, ისე სასამართლო პრაქტიკა, რაც შესაძლებლობას იძლევა საკითხი განხილულ იქნეს კომპლექსურად.

ნაშრომის ფარგლებში ჩატარებული კვლევა ცხადყოფს, რომ სარჩელის დასაშვებობა არ წარმოადგენს მხოლოდ ფორმალურ პროცედურულ ეტაპს, არამედ მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობაზე. მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული ინსტიტუტი ემსახურება პროცესუალური ეკონომიის უზრუნველყოფას. ამასთან, პრაქტიკაში ხშირად იკვეთება არაერთგვაროვანი მიდგომები, რაც განპირობებულია როგორც ნორმების შეფასებითი ხასიათით, ისე ადმინისტრაციული სამართლის

განვითარების შედარებით მოკლე ისტორიით საქართველოში.

ნაშრომში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა სამართლებრივი ნორმების ინტერპრეტაციის პრობლემატიკას, რაც თავის მხრივ იწვევს სარჩელის დასაშვებობის კრიტერიუმების განსხვავებულ გამოყენებას და ამცირებს სამართლებრივი პროგნოზირებადობის ხარისხს. აღნიშნული ტენდენცია, განსაკუთრებით თვალსაჩინოა იმ შემთხვევებში, როდესაც უზენაესი სასამართლო საქმეებს ხელახანი განხილვის მიზნით უბრუნებს სააპელაციო სასამართლოს.

დასკვნის სახით, იკვეთება, რომ სარჩელის დასაშვებობის ინსტიტუტის ეფექტიანი ფუნქციონირებისთვის აუცილებელია ნორმების მეტი სიცხადე, ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბება და პროცესუალური ბარიერების გონივრული დაბალანსება, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს, როგორც სასამართლო რესურსების დაზოგვა, ისე მართლმსაჯულებაზე ეფექტიანი ხელმისაწვდომობა.

შესავალი

სასამართლოსათვის მიმართვის შესაძლებლობა, ადამიანის ერთ-ერთი ძირითადი საპროცესო უფლებაა, რომელიც სახელმწიფოს ავალდებულებს შექმნას ეფექტიანი და ხელმისაწვდომი მართლმსაჯულების სისტემა, რაც სასამართლოს ხელმისაწვდომობის ერთგვარი კონსტიტუციური გარანტიაა. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული უფლება არ გულისხმობს, რომ ნებისმიერი სარჩელი უნდა იქნას მიღებული და ექვემდებარებოდეს სასამართლო განხილვას ყოველგვარი სამართლებრივი წინაპირობის გარეშე.

საქართველოს ადმინისტრაციული სამართლის პროცესში სასამართლოსთვის მიმართვის უფლება ხორციელდება საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის მიხედვით. ეს საკითხი განსაკუთრებულ აქტუალობას იძენს, რადგან კოდექსი განსაზღვრავს და გვიდგენს იმ წინაპირობებს, რომელთა არსებობაც და შემდგომში გათვალისიწინება აუცილებელია ადმინისტრაციული სარჩელის წარმოებაში მისაღებად. აღნიშნული გარემოება შეგვიძლია მივიჩნიოთ, როგორც კონსტიტუციური უფლების რეალიზაციის მექანიზმი ადმინისტრაციულ პროცესში. ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ სარჩელის დასაშვებობის მექანიზმი არ არის მხოლოდ თანამედროვე სამართლის მიგნება, რადგან სარჩელის დასაშვებობის საფუძვლებს ჯერ კიდევ ძველი რომის სამართლიდან ეყრება საფუძველი. რომის სამართალში მოქალაქეებს სარჩელის მიღების წინ სასამართლო აფასებდა სარჩელის სამართლებრივ საფუძველს - იყო თუ არა მოსარჩელის ინტერესი სასამართლო განხილვის ღირსი.

ამრიგად, ადმინისტრაციული სამართლის პროცესში სარჩელის დასაშვებობა წარმოადგენს ფუნდამენტურ ინსტრუმენტს, რომელიც განსაზღვრავს შეძლებს თუ არა პირი სასამართლოს გზით საკუთარი უფლების დაცვას.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია, რომ სიღრმისეულად გაანალიზდეს სარჩელის დასაშვებობის თეორიული და პრაქტიკული საფუძვლები ადმინისტრაციული სამართლის პროცესში. განისაზღვროს სარჩელის დასაშვებობის მექანიზმებთან დაკავშირებული გამოწვევები და მათი გადაჭრის შესაძლო გზები.

1. ადმინისტრაციული სარჩელის არსი და მის დასაშვებობის მექანიზმი

აღსანიშნავია, რომ სარჩელის საწყისები ჯერ კიდევ რომის სამართლიდან იღებს სათავეს, სადაც *actio* (სარჩელი)

მოსარჩელის მიერ მოპასუხე მხარის მიმართ წარდგენილი სადავოდ გამხდარი უფლების წერილობითი პრეტენზია იყო, რომელსაც აუცილებლად მოსარჩელე მხარის მიერ შესაბამისი ფორმა და დასაბუთება უნდა ჰქონოდა, რათა სასამართლოს სადაოდ ქცეული უფლება განეხილა. მიუხედავად იმისა, რომ სამართლის სისტემა დროთა განმავლობაში განვითარდა, სარჩელის ინსტიტუტი და მისი განმარტება მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა სარჩელი და სასკ-ის მე-2 მუხლის თანახმად, ის კვლავ წარმოადგენს პირის განცხადებას, რომელთაც პირი საკუთარი სადავოდ გამხდარი უფლების ან ინტერესების დასაცავად მიმართავს სასამართლოს. ამასთან, რომისა და თანამედროვე სამართალს შორის მსგავსება შენარჩუნდა დისპოზიციურობის პრინციპშიც. კერძოდ, სასკ-ის მე-3 მუხლი ადგენს დისპოზიციურობის პრინციპს, რომლის თანახმად, სამართალწარმოება სასამართლოში სარჩელის მიმართვით იწყება, უფლებამოსილი მხარე (მოსარჩელე) განსაზღვრავს დავის არსს, ამიტომ მნიშვნელოვანია სარჩელში დავის არსი და მოთხოვნა მოპასუხე მხარის მიმართ ნათლად იყოს ჩამოყალიბებული.

ქვეყნის უზენაესი კანონი, საქართველოს კონსტიტუცია, ადგენს, რომ სასამართლოს ხელმისაწვდომობა წარმოადგენს თითოეული ადამიანის უფლებას. შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში სასამართლოზე ხელმისაწვდომობის პრინციპი წარმოადგენს მოქალაქის სამართლებრივი დაცვის გარანტიას. სასამართლო ვალდებულია უზრუნველყოს დავის სამართლებრივი გადაწყვეტა მაშინაც კი, როცა სამართლებრივი ნორმა ბუნდოვანია. სასამართლო ხელისუფლება წარმოადგენს იმ ინსტიტუციას, რომელსაც მინიჭებული აქვს მართლმსაჯულების განხორციელების ექსკლუზიური უფლებამოსილება, სწორედ ამიტომ,

დემოკრატიულ საზოგადოებაში, სასამართლო მოქალაქის უფლებების დაცვის მთავარი სამართლებრივი გარანტიაა.

მიუხედავად ამისა, რომ სასამართლოს ხელმისაწვდომობა გარანტირებულია საქართველოს კონსტიტუციით, ადმინისტრაციულ პროცესში ვხვდებით სარჩელის დასაშვებობის ინსტიტუტს. თავის მხრივ, ადმინისტრაციული პროცესი წარმოადგენს კონსტიტუციით განმტკიცებული უფლებების პრაქტიკულ რეალიზაციას, რადგან სწორედ მის ფარგლებში ხდება აღნიშნული პრინციპების დაზუსტება და განხორციელება. მნიშვნელოვანია აღვნიშნოთ, რომ კონსტიტუციური პრინციპები არ შეიძლება მივიღოთ, როგორც წინასწარ განსაზღვრული, უნივერსალური წესები, რომლებიც უცვლელად გადმოდის ადმინისტრაციულ სამართალში. მათი შინაარსი კონკრეტდება ადმინისტრაციული სამართლის კონკრეტული ნორმების მეშვეობით, რომელიც კონსტიტუციურ საფუძველზე ყალიბდება და შეესაბამება იმ ღირებულებებს, რომლებიც სამართლებრივი სახელმწიფოს არსს განსაზღვრავენ.

პროცესის ეკონომიისა და სარჩელის დაუშვებლად ცნობით გამოწვეული ბარიერების თავიდან ასაცილებლად, განმწესრიგებელ სხდომაზე მოსამართლეს უფლება აქვს მიუთითოს მოსარჩელეს სარჩელის ხარვეზებზე. აღნიშნული შესაძლებლობა მოსარჩელისთვის მნიშვნელოვნად ამარტივებს პროცესს, რომელიც ერთის მხრივ უზრუნველყოფს ადმინისტრაციული მართლმსაჯულების ეფექტიან განხორციელებას, თუმცა მოსამართლისთვის მნიშვნელოვანია, შეინარჩუნოს ნეიტრალური არბიტრის პოზიცია და სწორად განსაზღვროს როდის არის სარჩელის ტრანსფორმაცია აუცილებელი სამართლიანი განხილვის უზრუნველსაყოფად.

საქართველოს ადმინისტრაციულ პროცესში სარჩელის დასაშვებობის საფუძვლები 22-25-ე მუხლებითაა დადგენილი. იმისთვის, რომ სარჩელის დასაშვებობის არსში გავერკვეთ, მნიშვნელოვანია ვიცნობდეთ სარჩელის სახეებს, თითოეულს დასაშვებობის საკუთარი წინაპირობა აქვს. მოცემული წინაპირობები არ არის მხოლოდ ფორმალური ხასიათის, არამედ ის დამოკიდებულია, იმ შედეგის დადგომაზე, რომლის მიღწევასაც მოსარჩელე ისახავს მიზნად. მოთხოვნის სწორად იდენტიფიცირება კი ეხმარება მოსარჩელეს შესაბამისი სარჩელის ფორმის განსაზღვრაში. აქედან გამომდინარე, სარჩელის სახის სწორად გამოყენება წარმატებული სასარჩელო წარმოების დაწყების საფუძველია.

2. ადმინისტრაციული სარჩელის სახეები და დასაშვებობის საფუძვლები

2.1. სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობის ან ძალადაკარგულად გამოცხადების თაობაზე

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 22-ე მუხლის მიხედვით, პირველი ინსტანციის სასამართლოში სარჩელი შეიძლება აღიძრას ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობის ან ძალადაკარგულად გამოცხადების მოთხოვნით. აღნიშნული ნორმა განსაზღვრავს შეცილებითი სარჩელის სამართლებრივ საფუძველს და მის ძირითად ფუნქციას - ადმინისტრაციული აქტის კანონიერების სასამართლო კონტროლს. კანონმდებელი მიუთითებს, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტზე, რაც ლოგიკურად გულისხმობს, რომ ასეთი აქტი გამოცემული უნდა იყოს შესაბამისი ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ. აქედან გამომდინარე, სარჩელის დასაშვებობის ერთ-ერთ ფუნდამენტურ კრიტერიუმს წარმოადგენს სწორედ ასეთი

აქტის არსებობა, რომლის ბათილად ცნობასაც ითხოვს მოსარჩელე მხარე.

სარჩელის დასაშვებობის ეტაპზე, სასამართლო ამოწმებს არსებობს თუ არა გასაჩივრებადი ადმინისტრაციული აქტი, რადგან სწორედ ეს აქტი წარმოადგენს მოთხოვნის მატერიალურ სამართლებრივ საფუძველს. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, აქტის არსებობა განაპირობებს დავის რეალურობას და უზრუნველყოფს, რომ სასამართლო განხილვა არ იყოს ჰიპოთეტური ან აბსტრაქტული ხასიათის. გამონაკლისის სახით, კანონმდებელმა გაითვალისწინა პრაქტიკაში ხშირი შემთხვევა - ადმინისტრაციული ორგანოს დუმილი, რაც გაუთანაბრა აქტის არსებობას, ანუ ადმინისტრაციული ორგანოს პასუხს. აღნიშნული საშუალებას აძლევს მოსარჩელეს მიმართოს სასამართლოს შეცილებითი სარჩელით. დასაშვებობის შემდეგ მნიშვნელოვან კრიტერიუმს წარმოადგენს პირის, შემდგომში მოსარჩელის, კანონიერი ინტერესის შეზღუდვის არსებობა, რაც გულისხმობს მის სუბიექტურ ინტერესზე ნეგატიურ ზემოქმედებას. სწორედ ამ ინტერესის არსებობა ანიჭებს პირს პროცესუალურ ლეგიტიმაციას და აქცევს მას სამართლებრივი დაცვის ობიექტად. ამრიგად, ადმინისტრაციულ მართლმსაჯულებაში, სარჩელის დასაშვებობის შემოწმებისას, მნიშვნელოვანია არსებობდეს კონკრეტული ზიანი მოსარჩელე მხარის მიმართ, რომელიც გამოწვეულია ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მიღებული ადმინისტრაციული-სამართლებრივი აქტის შედეგად.

სარჩელის დასაშვებად ცნობისთვის, შემდეგი აუცილებელი პირობაა ადმინისტრაციული აქტის გასაჩივრების ვადის დაცვა. აღნიშნული ვადა ითვლება აქტის გაცნობის მომენტიდან და სტანდარტულად გრძელდება 1 თვის განმავლობაში, გარდა გამონაკლისის

შემთხვევებისა. აქტის გაცნობის მომენტად მიიჩნევა ის თარიღი, როდესაც პირი გაეცნო, ჩაიბარა ან მიიღო ინფორმაცია აქტის გამოცემის შესახებ, რაც პრაქტიკაში საკმაოდ რთული გამოწვევაა, იქიდან გამომდინარე, რომ ხშირად აქტის ადრესატები თავს არიდებენ აქტის ოფიციალურად ჩაბარებას, ვადის ათვლისა და მისგან გამოწვეული შედეგების თავიდან აცილების მიზნით. ამრიგად, სარჩელის დასაშვებობის შემოწმებისას, ვადის განსაზღვრულობა პირის უფლებებს გარკვეულ სამართლებრივ ჩარჩოში აქცევს, რაც ემსახურება სამართლებრივი სტაბილურობის შენარჩუნებას. აღნიშნული ორივე მხარისთვის უზრუნველყოფს პროგნოზირებად და დროში განჭვრეტად სამართლებრივ გარემოს, რაც ადმინისტრაციულ პროცესში ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ღირებულებად მიიჩნევა.

2.2. სარჩელი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის თაობაზე

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 23-ე მუხლის მიხედვით, სარჩელი შეიძლება აღიძრას ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მოთხოვნით. აღნიშნული სარჩელი ორი ტიპისაა, პირველ შემთხვევაში მოიაზრება ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ დეკლარირებული უარი ინდივიდუალურ სამართლებრივი აქტის გამოცემაზე, ხოლო მეორე შემთხვევა გულისხმობს ადმინისტრაციული ორგანოს უმოქმედობას გადასაწყვეტი საკითხის მიმართ. აქედან გამომდინარე, სარჩელის მიზანია, მოსთხოვოს ადმინისტრაციულ ორგანოს აქტის გამოცემა, სასამართლოს გზით.

იმისთვის, რომ სასამართლომ დასაშვებად ცნოს აღნიშნული მოთხოვნა მნიშვნელოვანია, სარჩელი აკმაყოფილებდეს კანონით განსაზღვრულ ყველა კრიტერიუმს. პირველ რიგში, აუცილებელია მოსარჩელის

ინტერესი ემსახურებოდა მისი მდგომარეობის გაუმჯობესებას, რომელსაც მოთხოვნილი აქტის გამოცემა განაპირობებს, არსებული მდგომარეობა კი, რომელიც გამოწვეულია ადმინისტრაციული ორგანოს უარით ან უმოქმედობით, ზიანს აყენებდა მოსარჩელე მხარეს.

ზოგიერთი ავტორი მიიჩნევს, რომ ზიანის რეალური არსებობა სარჩელის დასაბუთებულობის შემოწმებისას დგინდება, ხოლო სარჩელის დასაშვებობის ეტაპზე საკმარისად მიიჩნევა მოსამართლის ეჭვი სუბიექტური უფლების დარღვევის შესახებ. თუმცა, იმ შემთხვევაში, როცა აშკარად არ იკვეთება ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ აქტის გამოცემაზე უარის შედეგად გამოწვეული ზიანი, ეს, შესაძლოა, სარჩელი დაუშვებლობის საფუძველი გახდეს, აღნიშნული გარკვეულწილად დამოკიდებულია მოსამართლის შინაგან რწმენაზე კონკრეტული სასარჩელო წარმოების ფარგლებში. რაც შეეხება გასაჩივრების ვადებს, კანონმდებელი განსაზღვრავს ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ უარის მიღებიდან ან ადმინისტრაციული აქტის გამოცემის ვადის გასვლიდან სასამართლოსთვის მიმართვის წარმოშობილ ერთ თვიან ვადას, რაც სასკ-ის 23-ე მუხლის მე-3 ნაწილითაა განსაზღვრული და სარჩელის დასაშვებად ცნობისთვის აუცილებელ კრიტერიუმს წარმოადგენს.

2.3. სარჩელი ქმედების განხორციელების თაობაზე

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 24-ე მუხლის მიხედვით, განსაზღვრულია სარჩელის ფორმა, რომელიც შეეხება ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ ქმედების განხორციელებას ან ქმედების განხორციელებისგან თავის შეკავებას. აღნიშნული სარჩელის სახე გულისხმობს სასამართლოს მიერ ადმინისტრაციული ორგანოსთვის რეალური მოქმედების შესრულების დავალებას. ადმინისტრაციულ სამართალში ასეთი ქმედება დაკავშირებულია რეალაქტის ცნებასთან, რაც ნიშნავს

სამართლებრივი შედეგის დადგომას მოქმედების განხორციელების გზით და არ გულისხმობს ადმინისტრაციულ სამართლებრივი აქტის გამოცემას.

განსხვავებით ჩვენ მიერ ზემოთ განხილული სარჩელის სახეებისგან, აღნიშნული ტიპის სარჩელში, მოსარჩელე მხარეს შეიძლება წარმოადგენდეს ადმინისტრაციული ორგანოც (იმ შემთხვევაშიც თუკი აღნიშნული მოთხოვნა წარმომობილია ადმინისტრაციული სამართლის კანონმდებლობიდან და ეხება საკითხს, რომელიც ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილებას აღემატება). ასეთ შემთხვევაში, ადმინისტრაციული ორგანო სარჩელის გზით მიმართავს სასამართლოს, შესაბამისი სამართლებრივი შედეგის მიღწევის მიზნით.

რაც შეეხება აღნიშნული ტიპის სარჩელის დასაშვებობის საკითხს, სასამართლო, პირველ რიგში, ამოწმებს, შეესაბამება თუ არა რეალაქტის სამართლებრივი ბუნება მოსარჩელის მიერ წარმოდგენილი დავის საგანს. ამასთან, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველს უნდა წარმოადგენდეს სწორედ რეალაქტის განხორციელება ან მისგან თავის შეკავება და იგი მიმართული უნდა იყოს ისეთი შედეგის დადგომისკენ, რომლის მიღწევაც შეუძლებელია სხვა სარჩელის ფორმის გამოყენებით.

კანონმდებელი, ზემოთ განხილული სარჩელების მსგავსად, აღნიშნული ტიპის სარჩელშიც ადგენს სარჩელის დასაშვებობისთვის ერთ-ერთ აუცილებელ კრიტერიუმს - პირდაპირი ან უშუალო ზიანის არსებობას. ამასთან, დაკავშირებით იურიდიულ ლიტერატურაში ზოგიერთი ავტორი ეყრდნობა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტებას, რომლის მიხედვითაც, მოსარჩელის ინტერესი უნდა იყოს ობიექტურ გარემოებებზე დაფუძნებული და მოიცავდეს სათანადოდ დასაბუთებულ იურიდიულ

არგუმენტებს, რომლებიც მიუთითებენ მოსარჩელის კანონიერი ინტერესის შეზღუდვაზე ან დარღვევაზე. აღნიშნული ფაქტის მტკიცების ტვირთი ეკისრება მოსარჩელეს, ხოლო მისი არსებობა და სანდოობა სარჩელის დასაშვებად ცნობისთვის სასამართლოს შეფასების საგანს წარმოადგენს. რაც შეეხება ხანდაზმულობის ვადებთან დაკავშირებულ სარჩელის დასაშვებობის მოთხოვნებს, თუკი მოსარჩელეს ადმინისტრაციული ორგანოსგან აქვს მისთვის ნეგატიური პასუხი ქმედების განხორციელების თაობაზე განსაზღვრულია უარის მიღებიდან ერთ თვიანი ხანდაზმულობის ვადა, სხვა შემთხვევაში სასარჩელო წარმოების დაწყება ხანდაზმულობის ვადით შეზღუდული არ არის.

2.4. აღიარებითი სარჩელი

სასამართლოსთვის აღიარებითი სარჩელით მიმართვის უფლება წარმოიშობა მაშინ, როდესაც მოსალოდნელია მოსარჩელის უფლების დარღვევა, შესაბამისად, მოსარჩელის მიზანს უნდა წარმოადგენდეს სადავო უფლების სასამართლო წესით დადასტურება ვიდრე ის დაირღვევა მოპასუხე მხარის მიერ წამოჭრილი დავის ფარგლებში. აღიარებითი სარჩელი მიიჩნევა, როგორც დავის გადაწყვეტის მარტივი საშუალება, მაშინ, როდესაც შემდგომში უფლების დარღვევის ალბათობა არსებობს, რაც პირდაპირ ზიანს მიაყენებს მოსარჩელე მხარეს. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია მივიჩნიოთ, რომ აღიარებითი სარჩელი სასამართლოს მხრიდან მხოლოდ სადავო უფლების არსებობის დადასტურებას ემსახურება.

აღიარებითი სარჩელის შემთხვევაში, სასამართლოს ფუნქციაა უფლების აღიარება/არაღიარების ან სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობა/არარსებობის დადგენა (განსხვავებით 22-24-ე მუხლებით და მათთან დაკავშირებული ნორმებით დადგენილი წესებისგან). აქედან

გამომდინარე, აღიარებითი სარჩელი მიმართულია არა სამართლებრივი მდგომარეობის შეცვლისკენ, არამედ იმ უფლების დეკლარირებისკენ, რომლის სადავოობაც გახდა სასამართლო განხილვის ობიექტი.

მნიშვნელოვანია აღვნიშნოთ, რომ აღიარებითი სარჩელი მხოლოდ ადმინისტრაციული კანონდებლობიდან წარმოშობილი სამართლებრივი ურთიერთობის დასადგენად გამოიყენება.

რაც შეეხება აღიარებითი სარჩელით გათვალისწინებულ აქტის არარა აქტად აღიარების საკითხს, ასეთი აქტი თავიდანვე გულისხმობს, რომ მას არ გააჩნია იურიდიული ძალა და, შესაბამისად, ვერ იწვევს პირის სამართლებრივი მდგომარეობის შეცვლას. იგი აღიქმება როგორც სამართლებრივად არარსებული აქტი. დოქტრინაში აღნიშნულია, რომ იმ შემთხვევაში, როდესაც არსებობს ეჭვი, შეიძლება თუ არა კონკრეტული ადმინისტრაციული აქტი დაექვემდებაროს სასამართლოს მიერ დადგენილ აღიარებითი სარჩელის დასაშვებობის მოთხოვნებს შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს სასკ-ის 22-ე მუხლით გათვალისწინებული შეცილებითი სარჩელი.

თუმცა, ამ კონტექსტში გასათვალისწინებელია ხანდაზმულობის საკითხიც. კერძოდ, არარა აქტის აღიარების მოთხოვნა არ არის ვადით შეზღუდული. მაშინ, როდესაც აქტის ბათილად ცნობის მოთხოვნა ექვემდებარება კანონით დადგენილ ვადებს. შესაბამისად, სარჩელის შეტანისას მოსარჩელემ უმჯობესია გაითვალისწინოს აქტის არა მხოლოდ სამართლებრივი ბუნება, არამედ დროის ფაქტორიც, რაც შესაძლოა, გადაწყვეტი აღმოჩნდეს მისი უფლებების დაცვის ეფექტიანობისთვის.

3. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი

მიუხედავად იმისა, რომ სარჩელის დასაშვებობის მოთხოვნები, ერთი შეხედვით, მკაცრად არის

ფორმულირებული, ადმინისტრაციულ პროცესში სასამართლოს აქვს შეზღუდული უფლება, დაეხმაროს მხარეს მოთხოვნის სწორად ჩამოყალიბებაში. ამ საკითხის უკეთ გასაანალიზებლად, მნიშვნელოვანია საკასაციო სასამართლოს პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც, დაბალი სამართლებრივი ცოდნის პირობებში ხშირად გვხვდება შემთხვევები, როცა მოსარჩელე ვერ ახერხებს მოთხოვნის დადგენილი სტანდარტის ფორმულირებას.

3.1 სასკ-ის 22-ე მუხლთან დაკავშირებული პრაქტიკა

ადმინისტრაციულ საქმეზე №ბს-372(3კ-20) მოსარჩელე მხარე მიიჩნევდა, რომ მოპასუხე მხარეზე რეგისტრირებული ფართი მის საკუთრებას ფარავდა, რის საფუძველზეც, მოპასუხის უძრავი ქონების რეგისტრაცია უკანონო იყო, შესაბამისად, მოითხოვდა ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის ბათილად ცნობას.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნული საქმის გარემოებების შესწავლის შედეგად განმარტა, რომ ადმინისტრაციული ორგანოსგან განსხვავებით, სასამართლო მოქმედებს მკაცრად განსაზღვრული დასაშვებობის კრიტერიუმების ფარგლებში, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 22-ე მუხლის შესაბამისად, სარჩელის დასაშვებად, საკმარისია იურიდიული ინტერესის არსებობის ვარაუდიც კი. იმის გათვალისწინებით, რომ მოსარჩელე კეთილსინდისიერად იყენებს აღნიშნულ უფლებას, თუმცა იმისთვის, რომ სასამართლომ აღნიშნულ ინტერესის შელახვის, დარღვევისა და ზიანის მიყენების ფაქტი დადასტურებულად მიიჩნიოს, ეს საქმის არსებითი განხილვის ფარგლებში უნდა გადაწყდეს.

მოცემულ შემთხვევაში, სასამართლომ დაადგინა, რომ მოსარჩელის იურიდიული ინტერესის არსებობა და მასზე ზიანის მიყენების ფაქტი სათანადოდ არ ყოფილა გამოკვლეული და დადასტურებული, ვინაიდან საქმის

ფაქტობრივი გარემოებები, მათ შორის უძრავი ქონების შესაძლო გადაფარვის საკითხი, არ არის სრულყოფილად შესწავლილი, რაც საქმის ხელახლა განხილვისთვის საკმარის საფუძვლად მიიჩნია, ხოლო გადაწყვეტილების გამოტანისთვის არასაკმარისად.

შემდეგ განსახილველ ადმინისტრაციულ საქმეზე, საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ ხანდაზმულობის ინსტიტუტის მიზანი სამართლებრივი სტაბილურობის უზრუნველყოფა და მტკიცებულებათა სანდოობის დაცვაა. ვადის დაუცველობა კი, მნიშვნელოვნად ამცირებს მტკიცებულებების ობიექტურად შეფასების ალბათობას - სწორედ აღნიშნულის უგულებელყოფა გახდა სარჩელის დაუშვებლად ცნობის საფუძვლელი საქმეში - №ბს-52(კ-20).

საკასაციო სასამართლომ საქმის მასალების შესწავლის შედეგად გამოარკვია, რომ მოსარჩელე მხარეს დადგენილი წესით არ ჩაბარებია ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გამოცემული აქტი, შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ, რაც შემდგომში საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 22-ე მუხლის მე-3 ნაწილით ვადის ათვლის საწყის წერტილად მიიჩნევა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, სასამართლომ აღნიშნა, რომ მთავარი არა აქტის ფორმალურად მიღება, არამედ „აქტის გაცნობის ფაქტია“. აღნიშნული გულისხმობს არა მხოლოდ დოკუმენტის ფიზიკურად ჩაბარებას, არამედ იმ ინფორმაციის გაგებას, რომელიც უკავშირდება გადაწყვეტილების შესახებ ინფორმაციის მიღებასა და მისი შედეგების გააზრებას.

ამგვარად, საკასაციო სასამართლოს პოზიციით, სარჩელის დასაშვებად მიჩნევის წინაპირობების შეფასებისას ვადის დენა უნდა დაუკავშირდეს როგორც აქტის მატერიალურად ჩაბარებას, ისე იმ მომენტს, როდესაც პირმა შეიტყო იმ სამართლებრივი გარემოებების შესახებ,

რომლებმაც შემდეგ სათავე დაუდეს საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 22-ე მუხლით სარჩელის აღძვრის მოტივს. მოცემულ შემთხვევაში სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა პირისთვის იმ ფაქტობრივი გარემოებების შეწყვეტასა და არარსებობაზე, რაც შრომით ურთიერთობებს ახლავს თან, იმთავითვე ნიშნავს, რომ მისთვის აღნიშნული ცნობილი იყო, რაც ვადის ათვლის მომენტად შეგვიძლია მივიჩნიოთ.

საქმეზე №ბს-111(კს-25) დავის საგანს წარმოადგენდა ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის, საჯარო რეესტრის მიერ, უძრავ ქონებაზე განხორციელებული რეგისტრაციის ბათილად ცნობის მოთხოვნას. აღნიშნულის საფუძველზე მოსარჩელე მიუთითებდა, რომ ხსენებული რეგისტრაცია განხორციელდა მისგან დამოუკიდებლად, ყალბი მინდობილობის საფუძველზე. მოცემული მოთხოვნა, ერთი შეხედვით, შესაბამისობაში მოდის საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 22-ე მუხლის დასაშვებობის მოთხოვნებთან, რომლის თანახმადაც სარჩელის დასაშვებობის აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს მოსარჩელის უფლების ან კანონიერი ინტერესის პირდაპირი და უშუალო დარღვევა.

საქმის მასალების შესწავლის შედეგად, საკასაციო სასამართლომ, დაადგინა, რომ მოსარჩელის უფლებრივი მდგომარეობა უკვე აღდგენილი იყო, რაც გამორიცხავდა მის იურიდიულ ინტერესს მოცემულ სამართალწარმოებაში. სასამართლომ დამატებით აღნიშნა, რომ კანონიერი ინტერესის არსებობა გულისხმობს სასამართლოსადმი მიმართვის უფლების კეთილსინდისიერად გამოყენებას და გამორიცხავს აღნიშნული უფლების გამოყენებას მხოლოდ სხვა პირისთვის ზიანის მიყენების მოტივით.

ამასთან, სასამართლომ ხაზი გაუსვა, რომ სადავო საკითხის სწორად შეფასებას არსებითი მნიშვნელობა აქვს,

რათა ერთი მხრივ, უზრუნველყოფილი იყოს პირის უფლება - მიმართოს სასამართლოს. მეორე მხრივ, თავიდან აიცილოს უსაფუძვლო სარჩელების განხილვა. ამ კონტექსტში საკასაციო სასამართლომ, მიუთითა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკაზეც, რომლის მიხედვითაც, სასამართლოზე წვდომის უფლება არ არის აბსოლუტური და შეიძლება დაექვემდებაროს დასაშვებობის გონივრულ შეზღუდვებს.

3.2 სასკ-ის 23-ე მუხლთან დაკავშირებული პრაქტიკა

საკასაციო სასამართლოს განსახილველ საქმეში ბს-797 (კ-18), დავის საგანს წარმოადგენდა ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების უკანონოდ მიჩნევა მოსარჩელე მხარის მიერ. აღნიშნულის საფუძველზე, მოსარჩელე ითხოვდა მისთვის ხელსაყრელი აქტის გამოცემას.

სასამართლომ მიიჩნია, რომ მიღებული გადაწყვეტილება ადმინისტრაციული ორგანოს დისკრეციის ფარგლებში განხორციელდა. სასკ-ის 23-ე მუხლთან მიმართებით, სასამართლომ განმარტა, რომ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მოთხოვნით, სასარჩელო წარმოების ფარგლებში, შესაძლებელია ორი ტიპის გადაწყვეტილების მიღება: პირველ შემთხვევაში, სასამართლო ავალდებულებს ადმინისტრაციულ ორგანოს შესაბამისი აქტის გამოცემას. მეორე შემთხვევაში, თავად სასამართლო წყვეტს სადავო საკითხს.

მოცემულ საქმეზე, სასამართლომ აღნიშნა, რომ სასარჩელო მოთხოვნა სცდებოდა სასამართლო კონტროლის ფარგლებს, ადმინისტრაციული ორგანო კი მოქმედებდა დისკრეციის ფარგლებში. მიღებული გადაწყვეტილება დასაბუთებული და ობიექტური იყო. სასამართლოს ჩარევა

კი მხოლოდ იმ შემთხვევაშია მიზანშეწონილი, როდესაც სასარჩელო მოთხოვნის ფარგლებში არ იკვეთება დამატებითი გარემოებების გამოკვლევის საჭიროება და გულისხმობს მხოლოდ ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის გამოცემას, რომელიც, თავის მხრივ, სადავო საკითხის მოწესრიგებას მოიცავს.

კიდევ ერთ ადმინისტრაციულ საქმეში №ბს-1266(2კ-22), რომელშიც მოსარჩელეთა სასარჩელო მოთხოვნას წარმოადგენდა ახალი ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის გამოცემა, რაც გამოიხატებოდა ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მოსარჩელე მხარისთვის აკადემიური ხარისხის მინიჭებაში.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნული მოთხოვნა შეაფასა როგორც ადმინისტრაციული ორგანოსთვის ქმედების განხორციელების დავალება, რაც გათვალისწინებულია საქართველოს ადმინისტრაციული კოდექსის 23-ე მუხლით დადგენილი მავალდებულებელი სარჩელით. სასამართლოს განმარტებით, სარჩელის მიზანს უნდა წარმოადგენდეს მოსარჩელეთათვის ხელსაყრელი სამართლებრივი მდგომარეობის მიღწევა.

ამასთან, სასამართლომ ხაზი გაუსვა ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 22-ე და 23-ე მუხლებს შორის არსებით განსხვავებას და აღნიშნა, რომ 23-ე მუხლით დადგენილი სარჩელის დასაშვებობის სტანდარტის ერთ-ერთი წინაპირობაა არსებული მდგომარეობის შეცვლა მაშინ, როდესაც 22-ე მუხლით წარდგენილი სარჩელის მიზანი აქტის გამოცემამდე არსებული მდგომარეობის აღდგენაა.

სასამართლომ საქმის გარემოებების გამოკვლევისა და შეფასების შედეგად ადმინისტრაციულ ორგანოს დაავალა ახალი ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის გამოცემა, რადგან არსებული გასაჩივრებული ადმინისტრაციულ-

სამართლებრივი აქტი, რომელიც გამოცემული იყო ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ, დაუსაბუთებლად მიიჩნია. აღსანიშნავია, რომ აღნიშნულს წინ უძღვოდა მოსარჩელე მხარის გადაუდებელი კანონიერი ინტერესი.

3.3 სასკ-ის 24-ე მუხლითან დაკავშირებული პრაქტიკა

საქმეში №ბს-1046-(კ-19) მოსარჩელების სასარჩელო მოთხოვნას წარმოადგენდა ადმინისტრაციული ორგანოსთვის კონკრეტული ქმედების განხორციელების დავალება, კერძოდ, პანსიონის ტერიტორიაზე ძალადობრივი ფაქტების აღკვეთა. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოთხოვნა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 24-ე მუხლით განსაზღვრული რეალაქტის განხორციელებისკენ იყო მიმართული.

სასამართლომ განმარტა, რომ სარჩელის საფუძვლიანობისთვის აუცილებელია დადგინდეს, ადმინისტრაციული ორგანოს ქმედება, ან უმოქმედობა კანონთან შეუასაბამობაშია, რაც მოსარჩელის უფლებების დარღვევას იწვევს. ამასთან, ხაზი გაუსვა, რომ მოსარჩელეს ეკისრება ვალდებულება სასამართლოსთან წარდგენამდე, შესაბამისი ქმედების განხორციელების მოთხოვნით, მიმართოს ადმინისტრაციულ ორგანოს.

საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ მოცემულ შემთხვევაში მოსარჩელებმა ვერ დაადასტურეს როგორც მათი უფლებების რეალური დარღვევა, ისე მისი განმეორების მყისიერი საფრთხე. მათი არგუმენტები ეფუძნებოდა მხოლოდ წარსულში მომხდარ ფაქტს (რაზეც ადმინისტრაციულმა ორგანომ მიიღო შესაბამისი ზომები), რაც არ არის საკმარისი საფუძველი ქმედების დავალებისთვის. შესაბამისად, სასამართლომ დაასკვნა, რომ ჰიპოთეტურ საფრთხეზე დაყრდნობით, ქმედების განხორციელების დაკისრება დაუშვებელია, ვინაიდან ეს ადმინისტრაციული ორგანოსთვის არაგონივრული

ტვირთია . მით უმეტეს, იმის ფონზე, რომ საფრთხის არსებობა საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე ჰიპოთეტური იყო.

შემდეგ განსახილველ საქმეში №ბს-471-466(კ-16) საკასაციო სასამართლომ შეაფასა სარჩელის დასაშვებობის საფუძვლიანობა და დაადგინა, რომ განსახილველ დავაში ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გაგზავნილი წერილი, რომელიც ინფორმაციული ხასიათის იყო, არ წარმოადგენდა ინდივიდუალურ ადინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტს, არ წარმოშობდა დამოუკიდებელ სამართლებრივ შედეგებს.

სასამართლოს განმარტებით, აღნიშნული ქმედება მხოლოდ მოქმედი კანონის განმარტებას წარმოადგენდა და არ სცილდებოდა ზედამხედველობითი ორგანოს უფლებამოსილების ფარგლებს. აღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ქმედების უკანონოდ მიჩნევის საფუძველი არ არსებობდა.

სასამართლომ მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა სარჩელის სტრუქტურაზე და აღნიშნა, რომ იგი შედგება ორი ელემენტისგან: პირველი - სარჩელის საგანი, რომელიც დარღვეული, ან სადაოდ ქცეული უფლებაა, რომელიც სასამართლოს განხილვას საჭიროებს. ხოლო მეორე - სარჩელის საფუძველი, რომელიც მოიცავს იმ ფაქტობრივ გარემოებებსა და სამართლებრივ წინაპირობებს, რომლებიც სასამართლო განხილვის მოთხოვნის საფუძვლიანობას განაპირობებს.

სასამართლოს შეფასებით, მოსარჩელემ ვერ დაადასტურა ადმინისტრაციული ორგანოს ქმედებასა და სავარაუდო ზიანს შორის პირდაპირი მიზეზობრივი კავშირი, მით უმეტეს, რომ მოსარჩელე არ წარმოადგენდა ადმინისტრაციული ორგანოს ზედამხედველობის ქვეშ მყოფ სუბიექტს.

შესაბამისად, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ არ არსებობდა საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 24-ე მუხლით დადგენილი სარჩელი, დასაშვებობის არც ფაქტობრივი და არც სამართლებრივი წინაპირობა, რომელიც აღნიშნული მოთხოვნის დაკმაყოფილებას შესაძლებელს გახდიდა.

სასკ-ის 25-ე მუხლთან დაკავშირებული პრაქტიკა

ადმინისტრაციულ საქმეზე №ბს-888(კ-კს-24)15, რომელშიც დავის საგანს წარმოადგენდა ნასყიდობის ხელშეკრულების დადებულად აღიარება და უძრავი ქონების მესაკუთრედ ცნობა, საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ განმარტა, რომ აღიარებითი სარჩელის მიზანი არა უშუალოდ უფლების განხორციელებას, არამედ არსებული ურთიერთობის არსებობა/არარსებობის დადგენა, უშუალო უფლების რეალიზაციის გარეშე.

სასამართლოს განმარტებით, სარჩელის ფორმის არასწორად განსაზღვრამ, მოსარჩელის მხრიდან, რასაც სასამართლოს ნეიტრალური პოზიცია მოჰყვება, შესაძლოა გამოიწვიოს მოქალაქეთა მხრიდან სასამართლოს როლის მცდარი შეფასება მართლმსაჯულების პროცესში და სასამართლოს „სამართლებრივ კონსულტანტად“ გადაქცევა, ხოლო აღიარებითი სარჩელის საჯარო-სამართლებრივ დავაში ყველაზე მარტივ პროცესუალურ საშუალებად მიჩნევა მაშინ, როდესაც სხვა (სსსკ-ის 22-25-ე მუხლებით) დადგენილი სასარჩელო მოთხოვნები რთულად მოეჩვენებათ.

სასამართლოს შეფასებით, ზემოაღნიშნულ საქმეზე, მოსარჩელის ინტერესს წარმოადგენდა ფაქტისთვის სამართლებრივი შეფასების მიცემა მაშინ, როდესაც აღიარებითი სარჩელის წარდგენისას მოსარჩელის მიზანს უფლების, ან ურთიერთობის აღიარება წამოადგენს. განსახილველი დავის ფარგლებში კი, ადმინისტრაციული

ხელშეკრულების არარსებობის პირობებში, აღიარებითი სარჩელის დასაშვებად მიჩნევა სცდება სასამართლოს დისკრეციის ფარგლებს.

კიდევ ერთ ადმინისტრაციულ საქმეში №ბს-122-122(კ-17) დავის საგანს წარმოადგენდა პირების ცრუმაგიერად ცნობის მოთხოვნა. საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ მოცემულ შემთხვევაში სახეზე იყო სასკ-ის 25-ე მუხლით დადგენილი სასარჩელო მოთხოვნა, თუმცა მისი დასაშვებობისთვის მხარეს არ ჰქონდა უდავო მტკიცებულებებით დადასტურებული საფუძვლიანი მოთხოვნა. სასამართლომ განმარტა, რომ მხარის კანონიერი ინტერესი უნდა იყოს პატივსადები და ლეგიტიმური, ისეთი, რომ სასამართლოს მხრიდან შემოწმებასა და დადასტურებას დაექვემდებაროს. ხოლო, იურიდიული ინტერესი უნდა ცვლიდეს მოსარჩელის მდგომარეობას-მოთხოვნას უნდა გააჩნდეს მატერიალურ-სამართლებრივი საფუძველი, რომელიც სასამართლოს მიერ დადასტურების შემთხვევაში განსხვავებულ შედეგს დააყენებს მოსარჩელისთვის.

დასკვნა

წინამდებარე ნაშრომში განხილული სარჩელის, სარჩელის დასაშვებობისა და სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის შედეგად შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ადმინისტრაციულ პროცესში სარჩელის დასაშვებობის საფუძვლები კომპლექსურ ანალიზს მოითხოვს. მისი ცალკეულად - საკანონმდებლო ან სასამართლო პრაქტიკის ჭრილში განხილვა, ვერ უზრუნველყოფს სრულყოფილ გააზრებასა და სათანადო შეფასებას. ამასთან, შეფასებისას მნიშვნელოვანია არ დაგვავიწყდეს, რომ ადმინისტრაციული სამართალი ხანგრძლივი ისტორიული განვითარების ეტაპებს არ ითვლის და მისი დამტკიცების შემდეგ

არაერთხელ მოხდა მისი დაზუსტება და არსებულ სამართლებრივ რეალობასთან მორგება. სწორედ აღნიშნული გარემოება შეიძლება განაპირობებდეს იმასაც, რომ სასამართლო პრაქტიკა კვლავ ჩამოყალიბების პროცესშია, რაც ამ უკანასკნელის არაერთგვაროვან მიდგომებს განაპირობებს.

სამართლებრივი ნორმები სიტყვების მეშვეობით გამოხატავს სამართლებრივ წარმოდგენებს, თუმცა ამ სიტყვებს ხშირად არ გააჩნიათ ერთმნიშვნელოვანი შინაარსი და შეიძლება სხვადასხვა ინტერპრეტაციის საფუძველი გახდეს. სწორედ მრავალმნიშვნელოვანი ნორმები იწვევს განსხვავებულ ინტერპრეტაციას, რაც, თავის მხრივ, განაპირობებს არაერთგვაროვან სასამართლო პრაქტიკას. აღნიშნული განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სარჩელის დასაშვებობის ინსტიტუტთან მიმართებით, სადაც გამოყენებული ტერმინები გარკვეულწილად ზოგადი და შეფასებითი ხასიათისაა, რაც იწვევს როგორც არასწორი სასარჩელო ფორმის განსაზღვრას, ისე სასამართლოს ინსტანციების არაერთგვაროვან მიდგომებს კონკრეტული საქმის ფარგლებში, მით უმეტეს, რომ მოსარჩელის პატივსადები იურიდიული ინტერესის არსებობა სასამართლოს შეფასების საგანია. ამგვარი მიდგომა ქმნის არაპროგნოზირებად სამართლებრივ გარემოს და ართულებს რიგითი მოქალაქის მიერ საკუთარი უფლებების ეფექტიან დაცვას, ვინაიდან მისთვის რთულია კანონით დადგენილი იმ კრიტერიუმების განსაზღვრა, რომლებსაც სარჩელის დასაშვებობის სტანდარტი მოითხოვს.

სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის შედეგად, ხშირია შემთხვევები, როდესაც უზენაესი სასამართლო საქმეს ხელახალი განხილვის მიზნით სააპელაციო სასამართლო უბრუნებს, რაც მიუთითებს პრაქტიკაში არსებული ხარვეზების არსებობაზე. მიუხედავად იმისა, რომ უზენაესი

სასამართლო ცდილობს ჩამოაყალიბოს ერთიანი სტანდარტი და ხშირად ახდენს ნორმის განმარტებას, აღნიშნული, შესაძლოა გამოწვეული იყოს იმით, რომ სარჩელის დასაშვებობის კრიტერიუმები ხშირად ფორმულირებულია ზოგადი მიდგომებით, რაც როგორც სასამართლოს, ისე რიგით მოქალაქესა თუ უფლებადამცველს აძლევს ინტერპრეტაციის საშუალებას. შედეგად, ერთსა და იმავე ფაქტობრივ გარემოებაზე, განსხვავებული დასკვნები მიიღება.

უზენაესი სასამართლოს აღნიშნული მიდგომა, ერთგვაროვანი პრაქტიკის ჩამოყალიბების მიზნით, მნიშვნელოვანია სამოსამართლო პრაქტიკის განვითარებისთვისაც, რაც მეტი პროგნოზირებადობის საშუალებას მისცემს სარჩელის დასაშვებობის ინსტიტუტს. მაგალითად, ერთ-ერთ კონფერენციაზე მონაწილეთა მიერ შემუშავებულ რეკომენდაციებში ხაზგასმული იყო მოსამართლეთა მიერ ერთიანი სტანდარტის ჩამოყალიბების მნიშვნელობის აუცილებლობა. ასევე, აღინიშნა ის გარემოება, რომ მოსამართლის ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანა კანონის ერთგვაროვანი განმარტებაა. მართალია, სარჩელის დასაშვებობის არსებობა ადმინისტრაციულ პროცესში უზრუნველყოფს პროცესუალურ ეკონომიას და მიზნად ისახავს სასამართლოს დროისა და რესურსების დაზოგვას, თუმცა იმ პირობებში, როდესაც თავად სასამართლო პრაქტიკა არაერთგვაროვანია, რთულია რიგით მოქალაქეს მოვთხოვოთ სარჩელის დასაშვებობის სტანდარტის სიღრმისეული ცოდნა. ამგვარად, აუცილებელია, რომ სარჩელის დასაშვებობის გამოყენება ეფუძნებოდეს მკაფიო და პროგნოზირებად სტანდარტებს.

დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ სარჩელის დასაშვებობის არსი სცდება მხოლოდ პროცესუალურ ჩარჩოს და უკავშირდება სამართლის უმაღლეს მიზანს -

სამართლიანობის უზრუნველყოფას. როგორც რომაული სამართლის კლასიკური პრინციპი მიუთითებს - „*iust est ars boni et aequi*“, რაც კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს იმას, რომ ნებისმიერი პროცესუალური მექანიზმი, მათ შორის, სარჩელის დასაშვებობა, უნდა ემსახურებოდეს არა ფორმალიზმს, არამედ სამართლიანი შედეგის მიღწევას.

შესაბამისად, სარჩელის დასაშვებობის ინსტიტუტის ეფექტიანი ფუნქციონირებისთვის, აუცილებელია ნორმების მეტი სიცხადე და ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, სარჩელის დასაშვებობის ინსტიტუტი, შესაძლოა, გადაიქცეს არა უფლებათა დაცვის მექანიზმად, არამედ მართლმსაჯულებაზე წვდომის შემზღუდავ ბარიერად.

Grounds for the Admissibility of a Claim and Judicial Practice in Administrative Proceedings

Giorgi Svianadze - Associate Professor,
Nino Berelashvili - Bachelor of Laws
Georgian International University (GUI)

Abstract

The institution of the admissibility of a claim constitutes one of the fundamental procedural mechanisms in administrative law, as it determines not only the possibility of judicial examination of a case but also significantly influences effective access to justice.

The present study aims to examine the significance of the criteria governing the admissibility of claims, the particularities of their application, and the existing judicial practice in this field. The research is based on an analysis of both the relevant

legislative framework and judicial decisions, thereby providing a comprehensive assessment of the subject matter.

The findings demonstrate that the admissibility of a claim should not be regarded merely as a formal procedural requirement. Rather, it represents a legal instrument that substantially affects the effective realization of the right of access to justice. While this institution serves the legitimate objective of ensuring procedural economy and preventing the unnecessary use of judicial resources, judicial practice reveals considerable inconsistency in the interpretation and application of the admissibility criteria. Such inconsistency is attributable both to the evaluative nature of the applicable legal provisions and to the relatively short period of development of administrative law in Georgia.

Particular attention is devoted to the challenges associated with the interpretation of legal norms, which frequently result in divergent judicial approaches to the application of admissibility requirements and consequently undermine legal certainty and predictability. This tendency is especially evident in cases where the Supreme Court remands disputes to the Court of Appeal for reconsideration due to deficiencies in the assessment of claim admissibility.

In conclusion, the study argues that the effective functioning of the institution of claim admissibility requires greater legislative clarity, the development of consistent judicial practice, and an appropriate balance between procedural safeguards and the fundamental right of access to justice. Achieving such a balance would contribute both to the efficient administration of justice and to the effective protection of individual rights.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. 1995 წლის 24 აგვისტოს საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 31
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36> (ნანახია 27.02.2026)
2. გივი ლოზჟანიძე, რომის სახელმწიფო და სამართალი, ნაწილი 1, ქუთაისი, 2009, გვ. 213.
3. გეგენავა დიმიტრი და სხვები, საქართველოს საკონსტიტუციო სამართალი, მეოთხე გამოცემა, თბილისი, 2020, გვ 275.
<https://ilpr.ge/wp-content/uploads/book/book-20.pdf> (ნანახია: 03.16.2026)
4. გარიშვილი მარინა, ხოფერია მარიამ, რომის სამართლის საფუძვლები, თბილისი, 2010, გვ. 70-71.
<https://tinyurl.com/526zwshe> (ნანახია: 07.03.2026)
5. გიორგაძე გიორგი და სხვები, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2008, გვ. 240.
6. კიკილაშვილი გოგა, საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 2026, გვ. 71-79.
7. კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ქარდავა ე., ტურავა პ., ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2016. გვ. 336, 357, 362–363.
8. კოპალეიშვილი მ. და სხვები, ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2018, გვ. 231–232, 240, 256, 260, 285–286, 290.
9. პაპუაშვილი შალვა, სამართლის განვითარება სამოსამართლო სამართლის მეშვეობით და

მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა, ქართული
სამართლის მიმოხილვა, 2003, ტომი 6, ნ.4, გვ 466.

10. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, ერთგვაროვანი
პრაქტიკა ადმინისტრაციულ საქმეებზე, სასამართლო
პრაქტიკის შესწავლისა და განზოგადების განყოფილება,
თბილისი, 2017, გვ.92.
https://www.supremecourt.ge/uploads/files/1/pdf/kvlevis_da_a_nalizis centri/ertgvarovani_praqtika/ertgvarovani-praktika-administraciuli.pdf (ნანახია:25.03.2026)
11. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი,
მუხლი 22.
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16492>
(ნანახია:04.04.2026)
12. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი,
მუხლი 22, ნაწილი 3.
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16492?publication=109> (ნანახია:04.04.2026)
13. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსი,
მუხლი 24.
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/16492?publication=109> (ნანახია:05.04.2026)
14. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, მუხლი
2.
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29962?publication=177> (ნანახია:07.03.2026)
15. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მუხლი
3.
<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29962?publication=177> (ნანახია:07.03.2026)
16. ცხადაძე ქეთევან, ადმინისტრაციული სამართალი,
სამეცნიერო ჟურნალი ადმინისტრაციული სამართალი,
2016, მეორე გამოცემა, გვ.6.

https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/278918/1/Administraciuli_Samartali_2016_N2.pdf (ნანახია:17.03.2026)

17. ციპელიუსი რაინჰოლდ, იურიდიული მეთოდების მოძღვრება, ბეკის გამომცემლობა, მიუნხენი, 2006. გვ.11.
<https://tinyurl.com/55bbseyy> (ნანახია: 05.08.2026)
18. ყალიჩავა კ., აღაპიშვილი მ., მოსარჩელის კანონიერი ინტერესის ორმაგი ბუნება და ქართულ ადმინისტრაციულ მართლმსაჯულებაში მისი გამოყენების პრაქტიკის კრიტიკა, საჯარო სამართლის ჟურნალი, N 2, 2023 გვ 18.
<https://dspace.tsu.ge/server/api/core/bitstreams/02451cd6-6da5-4aa0-a99a-da9a527fb715/content> (ნანახია:04..02.2026)
19. ვაჩაძე მაია,თოდრია ინგა,ტურავა პაატა,წვევლაძე ნათია,საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის კომენტარი,თბილისი,2005, გვ.140.
<https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/197227/1/SaqartvelosAdministraciulisSaprocesokodeqsisKomentari.pdf> (ნანახია:25.03.2026)
20. ურიადმოფელი კახაბერ,ადმინისტრაციული ორგანოს დაპირებიდან წარმოშობილი კანონიერი ნდობის პრინციპი,ქართული ადმინისტრაციული სამართლის აქტუალური საკითხები,სტატიათა კრებული,თბილისი,2016, გვ 36.
<https://ilpr.ge/wp-content/uploads/book/book-16.pdf> (ნანახია:18.04.2026)
21. წიკლაური ბექა, ადმინისტრაციული სარჩელის სახეები(შედარებითი ანალიზი,“ახალგაზრდა ადვოკატები“,სამეცნიერო ჟურნალი N7, თბილისი,2017, გვ7.
<https://www.barristers.ge/public/uploads/docs/Jurnali-N7-B5-JIS.pdf> (ნანახია:04.04.2026)

22. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2016, საქმე №ბს-471-466(კ-16), 6 ოქტომბერი.
<https://www.supremecourt.ge/ka/fullcase/22762/0>
(ნანახია:13.04.2026)
23. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2018, საქმე №ბს-122-122(კ-17), 19 ივლისი
<https://www.supremecourt.ge/ka/fullcase/33504/0>
(ნანახია:11.04.2026)
24. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2019, საქმე №ბს-797(კ-18),7 მარტი.
25. <https://www.supremecourt.ge/ka/fullcase/25656/0> (ნანახია: 13.04.2026)
26. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2020, საქმე №ბს-52(კ-20), 22 ივლისი
<https://www.supremecourt.ge/ka/fullcase/27291/0>
(ნანახია:12.04.2026)
27. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2022, საქმე №ბს-372(3კ-20),11 მაისი.
<https://www.supremecourt.ge/ka/fullcase/29638/0> (ნანახია: 12.04.2026)
28. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2022, საქმე №ბს-1046-(კ-19), 16 ივნისი.
<https://www.supremecourt.ge/ka/fullcase/30082/0>
(ნანახია:12.04.2026)
29. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2024, საქმე №ბს-1266(2კ-22),14 მაისი.
<https://www.supremecourt.ge/ka/fullcase/33186/0>
(ნანახია:13.04.2026)
30. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2025, საქმე №ბს-888(კ-კს-24),15 იანვარი.
<https://www.supremecourt.ge/ka/fullcase/33504/0>
(ნანახია:07.04.2026)

31. საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2025, საქმე №ბს-111(კს-25), 18 ნომბერი.
<https://www.supremecourt.ge/ka/fullcase/34711/0>
(ნაწახია: 19.04.2026)